

Tolkningen av begreppet ”första gången ska lämnas” i 41 kap. 11 § SFB i vissa situationer

Försäkringskassans ställningstagande

I en situation då det finns hinder mot att göra en ny livränteprövning av samma sak ska begreppet ”första gången ska lämnas” i 41 kap. 11 § första stycket socialförsäkringsbalken (SFB) tolkas som tidpunkten då förutsättningarna för livränta enligt 41 kap. 2 § SFB är uppfyllda.

Bakgrund och överväganden

I vissa fall finns det hinder mot en ny livränteprövning. Det är om samma sakfråga är rättskraftigt avgjord (vunnit laga kraft) genom ett tidigare beslut av Försäkringskassan, en dom i domstol (res judicata) eller om samma sakfråga är under prövning av domstol (litis pendens). När en försäkrad ansöker om livränta kan det alltså finnas en tid som inte kan prövas eftersom samma sakfråga tidigare har prövats.

Frågan i detta rättsliga ställningstagande är hur begreppet ”första gången ska lämnas” i 41 kap. 11 § första stycket SFB bör tolkas i en situation då det finns hinder mot en ny prövning av livränta. Det framgår inte av förarbeten eller av praxis hur begreppet ska tolkas i en sådan situation. Det behövs därför ett rättsligt ställningstagande.

Av 41 kap. 11 § första stycket SFB framgår att livränteunderlaget motsvarar, om inte annat följer av 12-18 §§, den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst enligt 25 och 26 kap. vid den tidpunkt från vilken livräntan första gången ska lämnas.

Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) har i rättsfallet HFD 2018 ref. 5 prövat frågan om hur bestämmelsen i 41 kap. 11 § första stycket SFB ska tolkas såvitt gäller ”den tidpunkt från vilken livräntan första gången ska lämnas” i ett mål där den försäkrade förlorat rätten till livränta för viss tid på grund av bestämmelser om preskription.

I målet var fråga om livränteunderlaget skulle motsvara den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst vid den tidpunkt då denne uppfyller förutsättningarna för att få livränta eller vid den senare tidpunkt då livräntan, på grund av bestämmelser om preskription (42 kap. 6 § SFB), kan börja betalas ut.

HFD kom fram till att begreppet ”första gången ska lämnas” i 41 kap. 11 § SFB ska tolkas som tidpunkten då förutsättningarna för livränta är uppfyllda (41 kap. 2 § SFB) – och inte tidpunkten då livräntan för första gången kan betalas ut på grund av preskriptionsbestämmelser (42 kap. 6 § SFB).

Preskription och situationer då det finns hinder mot en ny prövning av samma sakfråga liknar varandra genom att livränta av formella skäl inte kan lämnas för en viss tid. Det är därför rimligt att begreppet ”första gången ska lämnas” i 41 kap. 11 § SFB ska tolkas på samma sätt i de båda situationerna.

Bestämmelsens bakomliggande syfte är att ge en i princip full kompensation vid inkomstförlust på grund av arbetsskada. Den omständigheten att det finns hinder mot en ny livränteprövning av samma sakfråga bör därmed inte medföra att den tid från vilken livränta första gången ska lämnas förskjuts i förhållande till vad som annars skulle ha gällt. Kammarrätten i Sundsvall (mål nr 1253-19) gjorde den bedömningen i ett fall då det fanns hinder mot en ny livränteprövning på grund av att Försäkringskassan hade prövat samma sakfråga tidigare.

Tolkningen av begreppet ”första gången ska lämnas” enligt rättsfallet HFD 2018 ref. 5 bör därför enligt Försäkringskassan gälla även i en situation då det finns hinder mot en ny prövning av samma sakfråga.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

41 kap. 11 § SFB

HFD 2018 ref. 5

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 26 januari 2021 i mål nr 1253-19

Mikael Westberg

Malin Persson